

УДК 334.784:634.83(477)

Тимченко К. С.

katiecatharina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-3328-6055

Researcher ID ABN-2358-2022

аспірантка кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності,

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті представлено концептуальні засади та основні напрями кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі. Кластерна політика підприємств виноробства спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіону через зростання інноваційної активності, розвиток малого та середнього бізнесу, рівня зайнятості та доходів населення, стимулювання взаємодії між державою, підприємництвом та науковими закладами. Розглянуто мету, завдання та основні напрями кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі. Мета статті – дослідження концептуальних засад та основних напрямів кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі, обґрунтування створення виробничо-науково-освітнього кластера в транскордонному регіоні Україна-Молдова. Предмет дослідження – кластерна політика виноградарсько-виноробної промисловості. При дослідженні проблемних аспектів статті використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз та синтез, порівняння та узагальнення, системний аналіз. Представлено різноманітні підходи, що стосуються визначення сутності кластеру, які знаходять своє вираження у працях вітчизняних та іноземних науковців. Визначено переваги створення кластерів в порівнянні з традиційним групуванням. Представлено етапи формування кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі та їх характеристики. Обґрунтовано створення виробничо-науково-освітнього кластера в транскордонному регіоні Україна-Молдова. В статті представлено ключові інститути кластерної політики в країнах ЄС. Проведений аналіз показав, що кластерна політика ЄС є складовою промислової політики, спрямованої на підтримку інноваційної активності та технологічний розвиток. Досвід ЄС у частині підтримки формування кластерів актуальний і для України, яка прагне стимулювати свій інноваційний і технологічний розвиток. Проведено SWOT-аналіз поточного стану кластерного розвитку і на основі проведеного аналізу визначено перспективні напрямки кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі.

Ключові слова: кластер, кластерна політика, кластерна структура, виноградно-виноробна галузь, регіонально-галузевий кластер.

Тимченко Катерина

katiecatharina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-3328-6055

Researcher ID ABN-2358-2022

Postgraduate Student of Enterprise Economics
and Entrepreneurship Activity Organization Department,
Odessa National Economic University, Odessa

CONCEPTUAL FOUNDATIONS AND MAIN DIRECTIONS OF THE FORMATION OF THE WINE GROWING AND WINE MAKING INDUSTRY CLUSTER POLICY

Abstract. The article presents conceptual principles and main directions of the viticulture and wine industry cluster policy. The cluster policy of wine enterprises is aimed at increasing the competitiveness of the region via the innovation activity growth, small and medium business development, employment and income, and stimulating cooperation between the state, business and research institutions. The purpose, tasks and main directions of the viticulture and wine industry cluster policy are considered. The purpose of the article is to research the conceptual principles and main directions of the cluster policy of the viticulture and wine indus-

try, the rationale for the creation of industrial, scientific and educational cluster in the cross-border region of Ukraine-Moldova. The subject of research is the cluster policy of the wine industry. The study of problematic aspects of the article relied upon general and special methods including analysis and synthesis, comparison and generalization, and systems analysis. Various approaches to defining the essence of cluster are presented, which are expressed in the works of domestic and foreign scientists. The advantages of creating clusters vs traditional grouping are defined. The stages of formation of the cluster policy of the viticulture and wine industry and their characteristics are presented. The creation of a production-scientific-educational cluster in the Ukraine-Moldova cross-border region is substantiated. The article presents the key institutions of cluster policy in the European Union (EU). The analysis demonstrated that EU cluster policy is a component of industrial policy aimed at supporting innovation activity and technological development. The EU's experience in supporting cluster formation is also relevant for Ukraine, which seeks to stimulate its innovation and technological development. A SWOT-analysis of the current state of cluster development was carried out and on the basis of the conducted analysis the perspective directions of the cluster policy of the viticulture and wine industry were determined.

Key words: cluster, cluster policy, cluster structure, grape and wine industry, regional-industry cluster.

JEL Classification: C38, L53

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2022-33-12>

Постановка проблеми. Виноградарсько-виноробна галузь є однією з перспективних галузей харчової промисловості України і має великий потенціал розвитку. В умовах політичної та економічної нестабільності галузь переживає найскладніший період за всю історію, за останні роки простежується тенденція до зниження обсягу виробництва та реалізації й потребує виваженої та системної політики управління. Для національних виноробних підприємств за умов посилення міжнародної конкуренції найгострішою стає проблема переходу на інноваційний тип економічного розвитку. Концептуальний підхід до регіонального розвитку, у якому провідна роль належить формуванню кластерів, набуває дедалі більшої актуальності. Кластерна політика підприємств виноградарсько-виноробної галузі спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіону через зростання інвестиційно-інноваційної активності, розвиток малого та середнього бізнесу, рівня зайнятості та доходів населення, стимулювання взаємодії між державою, підприємництвом та науковими закладами. Вищевикладене зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Широкому спектру проблем кластерної політики, стратегічного розвитку регіонів та трансформації присвячено наукові праці вітчизняних учених-економістів: А. І. Бородіна, М. Н. Кочугуєва [1], О. О. Маслиган, Г. В. Машіка [3], С. А. Надвичний [6].

М. А. Гріднев [2], Ю. В. Шпак [14] визначили характерні риси кластероутворення в регіонах України та виявили важливість саме кластерного підходу в управлінні територіальним розвитком України. Сутність, типи та механізми багаторівневої кластерної політики розглядали науковці Г. І. Репп, В. М. Вакуленко, І. О. Дегтярьова [10].

Л. А. Сарана, Н. О. Луценко [12] розглядали кластерну політику як інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки регіону.

С. Б. Сольський в дисертації [13] дослідив принципи організації кластерних структур, моделі формування та оцінки ефективності галузевих кластерів. В результаті емпіричного дослідження науковцем розроблено та апробовано авторську методику формування структури кластера на підставі запропонованої системи показників і розроблено проект макета опису кластера – паспорт кластерної інфраструктури.

Особливу увагу заслуговує проект «Концептуальне та економічне обґрунтування ефективності кластерного підходу до переробки вторинної сировини виноробства», розроблений В. Н. Осиповим, Л. А. Осиповою і О. А. Єрмаковою [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковим напрацюванням учених щодо теоретичних і практичних питань проблем кластеризації підприємств, існує потреба в більш ґрунтовному дослідженні проблемних аспектів формування кластерної політики підприємств виноградарсько-виноробної галузі в умовах європейської інтеграції.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження концептуальних засад та основних напрямів кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі, обґрунтування створення виробничо-науково-освітнього кластера в транскордонному регіоні Україна-Молдова.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність економіки України, використання її ресурсних можливостей багато в чому залежить від регіонального розвитку. Найпотужнішим інструментом стимулювання регіональної економіки, засобом досягнення цілей промислової

політики, включаючи структурні зміни, інноваційність, і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності, є кластерний підхід.

Розглянемо теоретичні аспекти кластеризації. За думкою вчених А. І. Бородини і М. Н. Кочугуєвої «кластером вважається група територіально локалізованих підприємств, орієнтованих на комплексне задоволення попиту споживачів і підвищення конкурентоспроможності регіону на світовому ринку ... кластер – це співтовариство економічно тісно зв'язаних і близько розташованих фірм суміжного профілю, взаємно сприяючих загальному розвитку і зростанню конкурентоспроможності один одного» [1, с.53]. Переважно це неформальні об'єднання крупних лідируючих фірм з безліччю середніх і малих підприємств, створювачів технологій, що орієнтуються на схожі споживчі сегменти в рамках єдиного ланцюга просування продукту, зосереджених на обмеженій території і здійснюючих спільну діяльність в процесі виробництва і постачання певного типу продуктів і послуг.

С. Б. Сольський зробив висновок, «що з економічної і економіко-географічної точок зору, кластери – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозв'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм в родинних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (університетів, агентств по стандартизації, торгівельних об'єднань) в певних областях, що конкурують, але при цьому ведуть спільну роботу» [13, с.87]

На підставі вищевикладеного автор наголошує, на своє бачення щодо визначення кластера, а саме як сконцентрованої за географічною ознакою групи конкурентних компаній, які виробляють диференційований продукт, але ведуть загальну стратегію за межами даного регіону та визначають вектор розвитку інститутів даної географічної території.

Кластерна політика виноградарсько-виноробної галузі розуміється автором як комплекс взаємопов'язаних дій, який спрямований на забезпечення високих темпів економічного зростання і диверсифікації економіки регіону за рахунок підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств та сформованих спеціалізованих підприємств і підрозділів, науково-дослідних закладів, пов'язаних спільними цілями по підготовці і переробці сировини, синергетика взаємодії учасників якого дозволить забезпечити ефект масштабу на регіональному, національному та світовому рівнях.

Мета та завдання кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі представлено на рис. 1.

В сучасних умовах кластеризація розглядається як перспективна організаційна форма управління утилізації вторинної сировини вино-

робства. Створення кластеру як одного з перспективних напрямків інституціональних перетворень вітчизняного АПК в ситуації обмеженості коштів на підтримку і, насамперед, виноробної промисловості – однієї з конкурентоспроможних галузей національного господарства, особливо актуально в умовах євроінтеграції та жорсткої конкуренції.

Кластерний підхід широко поширений в світі, і спектр його вживання багатогранний. Докладніше опис ключових інститутів кластерної політики в країнах ЄС представлено на рис. 2.

У країнах ЄС кластерні стратегії є або частиною національної стратегії для підвищення конкурентоспроможності, або частиною регіональної програми для стабілізації регіонального розвитку. Впровадження кластерної стратегії в європейських країнах здійснюється на національному, регіональному й місцевому рівнях. Зростаючою тенденцією є співробітництво між національними міністерствами (агентствами), які надають підтримку кластерним стратегіям, у той час, як регіональні агентства здійснюють їхнє впровадження.

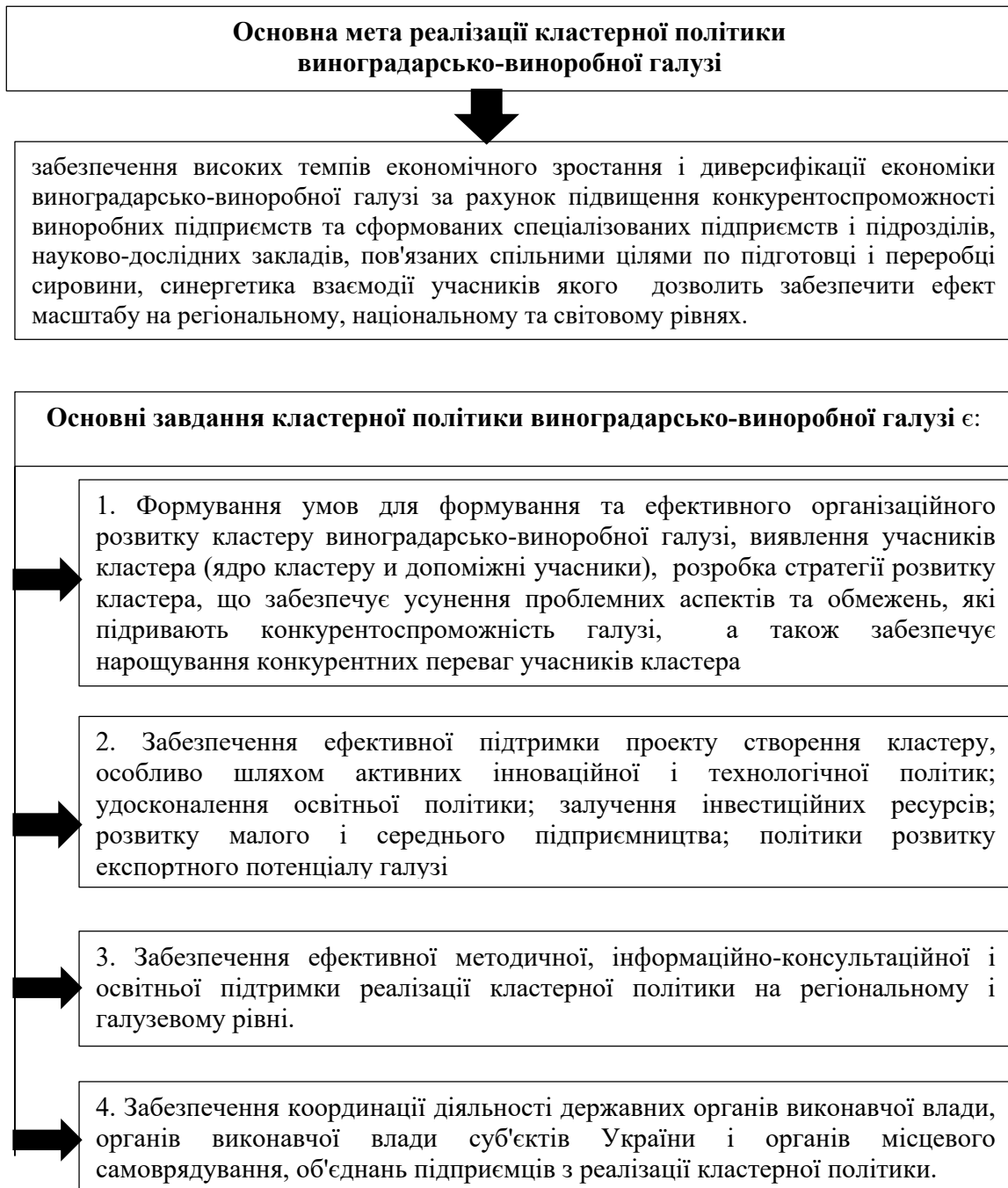
Проведений аналіз показав, що кластерна політика країн ЄС є елементом нової промислової політики, спрямованої на підтримку інноваційної активності та технологічний розвиток. У своїх програмних документах Єврокомісія неодноразово відзначала потенціал кластерів щодо формування сприятливих інноваційних регіональних екосистем для взаємного посилення груп малого та середнього підприємництва. Основна увага приділяється не лише промислового сектору, а й міжсекторальному та транскордонному співробітництву та інноваційній діяльності [5, с. 189].

Досвід ЄС щодо підтримки кластерів актуальний і для формування кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

З метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств виноробної промисловості, для стимулювання їх розвитку в умовах політичної і економічної нестабільності представимо основні напрями кластерної політики (рис. 3).

З метою підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств в транскордонному регіоні Україна-Молдова, для стимулювання їх розвитку в умовах євроінтеграції нами пропонується створення виробничо-науково-освітнього кластера з переробки вторинної сировини виноробства.

Передумовами формування кластера з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова є наступні:

Рис. 1. Мета та завдання кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі

Джерело: складено автором на основі наукових досліджень

значні обсяги вторинної сировини виноробства; малі масштаби вітчизняного виробництва по його переробці; можливість імпортозаміщення какао-бобів в кондитерській галузі порошком з макухи насіння винограду; висока економічна ефективність виробництва. Стримуючими факторами є: обмеженість інструментів державного регулювання розвитку; недосконалість системи страхування; недостатнє завантаження виробничих потужностей виноробних заводів; недостатнє залучення інновацій у виробництво; низь-

кий рівень довіри між потенційними учасниками кластеру [9]. Нами проведено SWOT-аналіз формування виробничо-науково-освітній кластер з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова (табл. 1).

Сильні сторони і перспективні можливості свідчать про доцільність формування кластеру з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова. Далі представимо етапи формування кластеру (табл. 2).

Рис. 2. Ключові інститути кластерної політики в країнах ЄС

Джерело: складено автором на основі [7]

На першому етапі проводиться аналіз передумов формування кластера, маркетингові дослідження ринку виноградарсько-виноробної галузі, виявляються мотиваційні фактори потенційних учасників кластеру. Далі здійснюється аналіз фінансових ресурсів учасників кластеру та оцінюються перспективні напрями розвитку виноградарсько-виноробного кластеру.

На другому етапі розробляється механізм формування кластерної структури: виявляються реальні та потенційні учасники виноградарсько-виноробного кластеру, зацікавлені у процесі інтеграції (банківська та фінансова сфера, інноваційно-інвестиційний сектор, виробнича платформа, сфера науки і освіти, державні та громадські структури, що впливають на учасників, підприємства та організації, що забезпечують інфраструктуру виноградарсько-виноробної галузі); визначаються принципи функціонування кластера виноробства; розробляється нормативна база,

положення та правила, на умовах яких забезпечується функціонування кластера та взаємозв'язок та взаємозалежність учасників виноградарсько-виноробного кластеру; досліджується кадровий потенціал учасників кластера.

На третьому етапі формується кластерна структура виноградарсько-виноробного кластера, структура управління (Центр управління кластером, Рада кластеру), господарська структура, виробнича платформа, інноваційно-інвестиційний сектор, організація науково-освітніх установ. На даному етапі визначається масштаб спільної діяльності учасників кластеру, рівень сформованості кадрового складу підприємств кластеру. Особливо важливим є формування нормативних положень та правил взаємодії між учасниками кластеру.

На четвертому етапі проводиться оцінка соціально-економічної ефективності та подальшого розвитку кластерної структури.

Рис. 3. Напрями кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі

Джерело: складено автором за матеріалами [11; 12]

Пропонована організаційна структура виробничо-науково-освітнього кластера з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова представлена на рис. 4.

Використання кластерної ідеології об'єднання виноробних підприємств України і Молдови дозволить: досягти високої рентабельності виробництва інноваційних продуктів із вторинної сировини виноробства; збільшити інноваційно-інвестиційну активність виноробного бізнесу; підвищити міжнародну конкурентоспроможність та послужить каталізатором інтеграції країн в європейський і світовий простір; отримати синергетичний ефект в різних секторах агропромислового комплексу, зокрема, у сфері виноградарства та виноробства транскордонного кластера Україна-Молдова.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Ефективність економіки України багато в чому залежить від регіонального розвитку, найпотужнішим інструментом стимулювання якого є кластерний підхід. Кластерна політика підприємств виноградарсько-виноробної галузі спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіону. Кластерна політика виноградарсько-виноробної галузі розуміється

автором як комплекс взаємопов'язаних дій, який спрямований на забезпечення високих темпів економічного зростання і диверсифікації економіки регіону за рахунок підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств та сформованих спеціалізованих підприємств і підрозділів, науково-дослідних закладів, пов'язаних спільними цілями по підготовці і переробці сировини, синергетика взаємодії учасників якого дозволить забезпечити ефект масштабу на регіональному, національному та світовому рівнях.

Кластерний підхід широко поширений в світі, і спектр його вживання багатогранний. Автором проведено опис ключових інститутів кластерної політики в країнах ЄС. У країнах ЄС кластерні стратегії є або частиною національної стратегії для підвищення конкурентоспроможності, або частиною регіональної програми для стабілізації регіонального розвитку. Досвід ЄС щодо підтримки кластерів актуальний і для формування кластерної політики виноградарсько-виноробної галузі, яка спрямована на підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

З метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств виноробної промис-

SWOT-аналіз формування виробничо-науково-освітнього кластеру з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Сильні сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використання конкурентних переваг регіонів України і Молдови 2. Кращі практики окремих кластерів та кластерних організацій 3. Загальне економічне зростання регіонів України і Молдови під впливом кластеризації. 4. Прискорене нарощування інфраструктурного та кадрового потенціалу регіонів 5. Підтримка формування виробничо-науково-освітній кластеру з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова рядом міжнародних фондів. 6. Готовність окремих територіальних громад підтримувати розвиток кластеру з переробки вторинної сировини 7. Швидка адаптація до нових потреб світового виноградарсько-виноробного ринку 8. Розвиток мережі конкурентоспроможних постачальників, діючих виноробних підприємств і сформованих спеціалізованих підприємств і підрозділів, науково-дослідних закладів 9. Взаємодія бізнесу, підприємства влади, громадськості та науки 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність нормативно-правового забезпечення функціонування кластерів, державні органи в сфері кластерної політики відсутні. 2. Слабка або відсутня фінансова підтримка на регіональному рівні, недостатнє належне фінансове забезпечення кластерного розвитку. 3. Слабка інтеграція сучасних компонентів – як інновацій та діджиталізація, смарт-спеціалізація регіонів. 4. Низька культура виноробного підприємництва та неготовність бізнесу до об'єднання. 5. Повільність наукових досліджень в галузі кластеризації виноградарсько-виноробної промисловості. 6. Наявність диспропорцій регіонального розвитку. 7. Відсутність підтримки виходу на висококонкурентні міжнародні ринки виноробної продукції 8. Недокапіталізація національних економік і транскордонного регіону Україна-Молдова
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вихід на конкурентні ринки продуктів, отриманих із вторинної сировини виноробства. 2. Підвищення конкурентоспроможності виноробної продукції 3. Збільшення обсягів виробництва 4. Зростання інноваційного потенціалу регіонів України і Молдови, збільшення інноваційно-інвестиційної активності бізнесу 5. Можливості інтеграції України і Молдови в європейський і світовий простір. 6. Надходження до місцевих бюджетів. 7. Формування конкурентних переваг, щосприяють залученню вітчизняних та іноземних інвестицій. 8. Формування нових компаній і створення нових робочих місць, ефективне формування кадрової політики 9. Нові тренди та ніші, де кластери мають переваги над іншими інструментами в швидкості реакції 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Російська збройна агресія проти України, загальна політична та економічна нестабільність, що дезорієнтує та демотивує учасників ринків 2. Торгові війни – погіршення умов експорту та інтеграції в глобальні ланцюги. 3. Карантинні обмеження у зв'язку з епідемією COVID-19. 4. Недостатність державної підтримки, відсутність керованості та прогнозованості дій на рівні центрального уряду 5. Нестабільність діючого законодавства в галузі виноробного підприємництва 6. Зниження внутрішнього попиту та суттєве послаблення зовнішнього попиту на виноробну продукцію 7. Підвищення рівня інфляції, курсу валют 8. Збільшення відтоку трудових кадрів (включно з робочими спеціальностями) за кордон.

Джерело: складено автором на основі наукових досліджень

ловості, для стимулювання їх розвитку в умовах політичної і економічної нестабільності автором розроблено основні напрями кластерної політики: впровадження спеціальних державних програм розвитку кластерів з метою залучення у виноградно-виноробну галузь довгострокових інвестицій, підвищення інвестиційної привабливості виноградарства через вдосконалення земельних

відносин; фінансова підтримка галузі на регіональному рівні, фінансове забезпечення кластерного розвитку; формування ефективної інфраструктури інвестиційно-інноваційної державної політики, ефективне використання винограду шляхом впровадження безвідхідних технологій, яке розглядається як стратегічний напрямок раціонального використання обмежених природних

**Етапи формування виробничо-науково-освітнього кластеру
з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова**

Етапи формування кластерної політики	Змістовні елементи етапів
1-й етап. Проведення аналізу та діагностика умов формування кластера	1.1. Маркетингові дослідження ринку виноградарсько-виноробної галузі 1.2. Мотиваційні фактори потенційних учасників кластеру 1.3. Аналіз фінансових ресурсів учасників кластеру 1.4. Оцінка перспективних напрямів розвитку кластеру
2-й етап. Розробка механізму формування кластерної структури	2.1. Виділення учасників кластеру, зацікавлених у процесі інтеграції (банківська та фінансова сфера, інноваційно-інвестиційний сектор, виробнича платформа, сфера науки і освіти, державні та громадські структури, що впливають на учасників, підприємства та організації, що забезпечують інфраструктуру виноградарсько-виноробної галузі) 2.2. Визначення принципів функціонування кластера виноробства 2.3. Розробка нормативної бази, положень та правил, на умовах яких забезпечується функціонування кластера та взаємозв'язок та взаємозалежність учасників виноградарсько-виноробного кластеру 2.4. Виявлення кадрового потенціалу учасників кластера
3-й етап. Формування кластерної структури виноградарсько-виноробного кластера	3.1. Організація структури управління (Центр управління кластером, Рада кластеру) 3.2. Організація господарської структури, формування виробничої платформи, інноваційно-інвестиційного сектору, організація науково-освітніх установ. 3.3. Визначення масштабу спільної діяльності учасників 3.4. Формування нормативних положень та правил взаємодії між учасниками кластеру 3.5. Визначення рівня сформованості кадрового складу підприємств кластеру
4-й етап. Оцінка ефективності та стратегічного розвитку кластерної структури	4.1. Оцінка ефективності діяльності кластеру, відповідність результату поставленої мети

Джерело: складено автором на основі наукових досліджень

ресурсів і охорони навколишнього середовища; впровадження нової моделі кластерного розвитку, що надасть можливостей для більш тісного розвитку в рамках поглиблення інтеграції в ЄС, підвищення якості виноробної продукції, скорочення імпорту та насичення внутрішнього ринку вітчизняною продукцією; формування ефективного механізму державно-приватного партнерства в процесі кластеризації підприємств виноробної промисловості

З метою підвищення конкурентоспроможності виноробних підприємств в транскордонному регіоні Україна-Молдова, для стимулювання їх розвитку в умовах євроінтеграції нами пропонується створення виробничо-науково-освітнього кластера з переробки вторинної сировини виноробства. Автором проведено SWOT-аналіз формування виробничо-науково-освітнього кластеру з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова. Сильні сторони і перспективні можливості свідчать про доцільність формування кластеру з переробки вторинної сировини виноробства

в транскордонному регіоні Україна-Молдова. В роботі представлено етапи формування виробничо-науково-освітнього кластеру з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова: проведення аналізу та діагностика умов формування кластера; розробка механізму формування кластерної структури; формування кластерної структури виноградарсько-виноробного кластера; оцінка ефективності та стратегічного розвитку кластерної структури. Використання кластерної ідеології об'єднання виноробних підприємств України і Молдови дозволить: досягти високої рентабельності виробництва інноваційних продуктів із вторинної сировини виноробства; збільшити інноваційно-інвестиційну активність виноробного бізнесу; підвищити міжнародну конкурентоспроможність та послужить каталізатором інтеграції країн в європейський і світовий простір; отримати синергетичний ефект в різних секторах агропромислового комплексу, зокрема, у сфері виноградарства та виноробства транскордонного кластера Україна-Молдова.

Рис. 4. Пропонована організаційна структура виробничо-науково-освітнього кластера з переробки вторинної сировини виноробства в транскордонному регіоні Україна-Молдова
 Джерело: складено автором на основі наукових досліджень

Перспективи подальших розробок є проведення кластерного аналізу підприємств виноградно-виноробної промисловості та розрахунок прогнозного ефекту створення виробничо-науково-освітнього кластера з переробки вторинної сировини виноробства на регіональному, національному та світовому рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородина А. И., Кочугуева М. Н. Стратегия развития кластеров предприятий в межотрасле-

вой региональной интеграции. *Известия Томского политехнического университета*. 2012. Т. 321. № 6. С. 51 – 55.

2. Гріднев М. А. Характерні риси кластероутворення в регіонах України. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 588–596.

3. Маслиган О. О., Машіка Г. В. Інституціональне середовище розвитку кластерів туризму і рекреації у регіонах. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 74–80.

4. Меленюк В. О., Тивоненко Г. І. Наукові основи формування та розвитку прикордонних туристичних

кластерів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 6. С. 93–97.

5. Мешков И. Основные черты кластерной политики ЕС. *Современная Европа*, 2020. № 1. С. 182–190.

6. Надвиничний С. А. Формування кластерів в аграрній сфері національної економіки в умовах. *Економічний аналіз*. 2018. Том 28. № 2. С. 30–35.

7. Національна програма кластерного розвитку до 2027: Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації. 2020. 74 с. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/proyekt-nacziionalnoyi-programy-klaster-nogo-rozvytku-do-2027>.

8. Оніпко Т. А. Сучасна кластерна політика: сутність та особливості *Бізнес-Інформ*. 2017. № 5. С. 50–55.

9. Осипов В. Н., Осипова Л. А., Ермакова О. А. Концептуальное и экономическое обоснование эффективности кластерного подхода к переработке вторичного сырья виноделия. Проект «Развитие украинско-молдавского приграничного производственно-научно-образовательного кластера по переработке вторичных продуктов виноделия». URL: <https://clustermdua.org/en/uploads/files/za2tyfdbrs-brochure.pdf>.

10. Репп Г. І. Вакуленко В. М., Дегтярьова І. О. Механізми багаторівневої кластерної політики: сутність, типи та змістові складові. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 2(83). С. 97–103.

11. Самборський О. В., Гласов П. В. Сучасна кластерна політика України: проблеми та перспективи. *АгроСвіт*. 2021. № 11. С. 57–64.

12. Сарана Л. А., Луценко Н. О. Кластерна політика як інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки регіону. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 3(08). С. 107–110.

13. Сольский С. Б. Интеграция промышленных предприятий на основе кластерного подхода: диссертация на соискание ученой степени канд. эконом. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами (промышленность)», 2009. 205 с.

14. Шпак Ю. В. Кластерний підхід в управлінні територіальним розвитком України. *Публічне управління та мітне адміністрування*. 2020. № 2(25). С. 187–191.

3. Masligan O. O., Mashika G. V. (2020) “Institutional environment for the development of tourism and recreation clusters in the regions”, *Ekonomika ta derzhava*, no. 4, pp. 74–80.

4. Melenyuk V. O., Tivonenko G. I. (2021) “Tyvonenko GI Scientific bases of formation and development of frontier tourist clusters”, *Investiciyi: praktika ta dosvid*, no. 6, pp. 93–97.

5. Meshkov I. (2020) “The main features of EU cluster policy”, *Sovremennaya Evropa*, no. 1, pp. 182–190.

6. Nadvinichnij S. A. (2018) “Formation of clusters in the agricultural sector of the national economy in the conditions”, *Ekonomichnij analiz*, vol. 28, no. 2. pp. 30–35.

7. National program of cluster development until 2027: Concept. Landmarks of development. Recommendations. 2020, available at: <https://www.industry4ukraine.net/publications/proyekt-nacziionalnoyi-programy-klaster-nogo-rozvytku-do-2027>.

8. Onipko T. A. (2017) “Modern cluster policy: the essence and features”, *Biznes-Inform*, no. 5, pp. 50–55.

9. Osipov V. N., Osipova L. A., Ermakova O. A. (2020) “Conceptual and economic justification of the effectiveness of the cluster approach to the processing of secondary raw materials for winemaking”, *Proekt «Razvitie ukrainsko-moldavskogo prigranichnogo proizvodstvenno-nauchno-obrazovatel'nogo klastera po pererabotke vtorychnyh produktov vinodeliya*, available at: <https://clustermdua.org/en/uploads/files/za2tyfdbrs-brochure.pdf>.

10. Repp G. I. Vakulenko V. M., Degtyarova I. O. (2021) “Mechanisms of multilevel cluster policy: essence, types and semantic components”, *Aktualni problemi derzhavnogo upravlinnya*, vol. 2(83), pp. 97–103.

11. Samborskij O. V., Glasov P. V. (2021) “Modern cluster policy of Ukraine: problems and prospects”, *AgroSvit*, no. 11, pp. 57–64.

12. Sarana L. A., Lucenko N. O. (2018) “Cluster policy as a tool to increase the competitiveness of the region's economy”, *Priazovskij ekonomichnij visnik*, vol. 3(08), pp. 107–110.

13. Solskij S. B. (2009) “Integraciya promyshlennyh predpriyatij na osnove klaster-nogo pohoda”, Abstract of Ph.D. dissertation, *Ekonomika i upravlenie narodnym hozyajstvom: ekonomika, organizaciya i upravlenie predpriyatiyami, otraslyami, kompleksami (promyshlennost)*, 205 p.

14. Shpak Yu. V. (2020) “Cluster approach in the management of territorial development of Ukraine”, *Publichne upravlinnya ta mitne administruvannya*, no. 2(25), pp. 187–191.

Стаття надійшла до редакції 06 квітня 2022 р

REFERENCES

1. Borodina A. I., Kochugueva M. N (2012) “Strategy for the development of enterprise clusters in intersectoral regional integration”, *Izvestiya Tomskogo politehnicheskogo universiteta*, vol. 321, no. 6, pp. 51–55.

2. Gridnyev M. A. (2018) “Characteristic features of cluster formation in the regions of Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 14, pp. 588–596.